

BOJOVÁ POKOTOVOST a průběh základní vojenské služby

Podplukovník Nedvěd se v č. 3/1966 v souvislosti s řešením otázek bojové pohotovosti dotkl i systému povolávání a výcviku vojáků základní služby. Jeho úvahy byly z větší části totožné s podstatou návrhu, který jsme s podplukovníkem Pajlem podali v roce 1964. To svědčí o tom, že tato problematika je stále živá. Diskuse k této otázce může přinést nové pohledy na řešení tohoto bezpochyby složitějšího problému.

Dosavadní hromadný nástup a odchod celého jednoho ročníku vojáků přežil vlastně z těch dob, kdy vojenská služba trvala trochu déle než dva roky. Vždyť i při třileté době služby zůstává v jednotkách stále ještě nedostatek dobře vycvičených vojáků — celé dva ročníky — fakticky $\frac{1}{6}$ celkového stavu.

Přenesli jsme tedy tento tříletý — ve své podstatě tříetapový — cyklus na dvouletý — čtyřladvacetiměsíční. Základ periodicity nástupu pak musí tvořit osmiměsíční výcvikový cyklus.

Protože osmiměsíčním cyklem jsou děleny celé dva roky služby, je nutné stejně dělit oba ročníky připadající v úvahu pro službu v daném období. Nástup jednotlivých částí musí na sebe navazovat tak, aby nedošlo k prodloužení služby. A to je velmi dobře možné, jak ukazuje **graf 1**.

Je zřejmé, že při takto uspořádaném způsobu nástupu zůstávají v armádě stále

dvě třetiny vycvičených vojáků obou ročníků i při odchodu jednoho a nástupu druhého turnusu.

Jestliže se zkrátí interval nástupu na šest měsíců, dostaneme periodicitu s průběhem podle **grafu 1a**.

V armádě by v tomto případě bylo nepřetržitě 75 % všech příslušníků dvou ročníků, kteří již prošli nejméně půlročním výcvikem, tedy 75 % dostatečně vycvičených vojáků.

To podstatným způsobem mění poměr počtu vojáků připravených k plnění povinností při bojové činnosti.

Lze předpokládat, že za této situace můžeme doplnit ty útvary, na které se vztahuje požadavek stále bojové pohotovosti na plánovaný počet stavu.

Tím umožníme jejich plnou přípravu.

Z toho je zřejmé, že výcvik nováčka by probíhal ve zvláštních střediscích. Kde by tato střediska byla organizačně začleňována, je druhá otázka. Proti pplk. Nedvědovi se domnívám, že řešit výcviková střediska formou výcvikových svazků by nebylo právě vhodné. Leda, že by tyto svazky byly např. začleněny do sestavy vojenských okruhů. Byla by tak dána možnost velitelství okruhu přímo ovlivňovat hned počáteční výcvik, což z hlediska bojové pohotovosti má význam.

Kromě toho dává to možnost přistoupit na neúplné doplnění útvarů (nebo někte-

rych z nich). Lze totiž předpokládat, že u řady zbraní by počet obsluhy nebo mužů v osádě mohl být snížen přibližně na těch 70–80 %, které plně zabezpečí její bojovou připravenost za cenu zvýšené činnosti obsluhy. To může zabezpečovat bojovou pohotovost při vyložení nenadálém napadení. Na druhé straně na méně důležité funkce při delším průběhu období zvýšeného napětí mohou být z výcvikového střediska při okruhu přísunu třeba i neúplně vycvičení příslušníci střediska. Nejnižším stupněm, kde by mohlo být středisko zřízeno, může být svazek (vševojskový). Pro stupeň útvaru to bude zřejmě neúměrně zatížení. Je možná i kombinace obou způsobů — u svazků mít střediska pro ty odbornosti, které mají vysokou četnost v útvaru, u okruhů pak pro ty, které u svazku představují jen několik jednotlivců nebo desítek. Stejně mohou být cvičeny i důležité a nedůležité odbornosti.

Tento způsob nástupu dává řadu variant. Podle požadovaného stupně bojové připravenosti můžeme vybírat tu nejvhodnější.

Tento způsob nástupu ovlivňuje významným způsobem i oblast mobilizace osob a pravděpodobně i vozidel. To, co dnes probíhá jednou ročně, by probíhalo třikrát za dva roky. Ze zkušenosti vím, jak náročná je práce s mobilizačním zařazením vojáků nejen u útvarů, ale i u vojenských správ. Nabízí se však řešení — pomocí výpočetní techniky. Přitom můžeme použít i jednoduchou děrostatistickou techniku, neboť v podstatě jde o třídicí operace. Rozdělení a zařazení vojáků je otázkou několika hodin či dnů, rozhodně ne měsíců, jak je tomu dnes.

Systém výcvikových středisek by byl aplikovatelný i na způsob povolávání záloh při zvýšeném ohrožení. Konečně, protože útvary by byly plné (alespoň ty, kde je požadována stálá pohotovost), mohl by personál středisek postavit v krátké době náhradní útvary či jednotky, přičemž můžeme uplatnit teritoriální způsob povolávání.

Oba způsoby mají přirozeně své klady i zápory. Rozhodně však by těch kladů se dalo napočítat více. Podstatnou měrou by tento způsob mohl ovlivnit výcvik.

Jak jsem uvedl, počáteční výcvik by probíhal odděleně ve zvláštních výcvikových jednotkách. Zařazení nováčků do bojových jednotek vede k narušení plynulosti výcviku u nich tak, jak je tomu konečně při dnešním systému. Práce střediska vyjadřuje **graf 5** a průběh výcviku v první etapě **graf 4**.

Lze předpokládat, že v takto specializovaném útvaru může být podstatně lépe

rozpracována celá metodika počátečního výcviku. V přípravě vojáků bude možné použít opravdu vědeckých metod — psychologie, psychotechniky, poznatků sociologie — a vyškolit v potřebné míře i velitelský sbor tak, aby jeho znalosti i praxe dovolily s největší možnou objektivitou určit vhodné adepty na odpovídající funkce.

Úvaha o možném zlepšení průběhu výcviku hrála při našich úvahách nemalou roli. Nelze říci, že by dnešní systém dával všechny předpoklady k dobrému průběhu. Odchodem vojáků druhého ročníku prudce klesá v jednotkách stav vycvičených vojáků, někdy i více než o 50 % (podle síly ročníku). Ze zbylé poloviny značná část vojáků se zabývá výcvikem nováčků, druhá část sotva stačí na běžný provoz útvaru, jako např. údržbu techniky, stráž, směny atd. Voják druhého ročníku fakticky v tomto období necvičí.

Výcvik nováčka probíhá u bojových jednotek. Začlenění nevycvičeného a v dnešních podmínkách především neasimilovaného vojáka mezi již vycvičené, kteří však při tom vlastně necvičí, prudce snižuje hodnotu výcviku obou. Tím objektivně vytváříme půdu pro vznik onoho „staromazáctví“ a „bažantů“.

Jednorázový nástup branců mohl tedy ještě plně odpovídat situaci v období mezi oběma světovými válkami. V době, kdy došlo k přechodu na tento termín, neexistovalo nebezpečí nenadálého napadení státu v takovém rozsahu jako dnes. Zahájení války předcházelo skoro vždy období postupného zotřívání vztahů mezi budoucími soupeři. Technické prostředky dopravy vojsk v podstatě do druhé světové války nedovolovaly plně utajit soustředění celé masy vojsk. I ostatní technické prostředky vojsk nevyžadovaly dlouhodobý a složitý výcvik nováčka, aby dosáhl potřebného stupně vycvičenosti.

Současná situace je diametrálně odlišná. V čem?

1. Hrozba nenadálého napadení vyžaduje, aby útvary byly naplněny vojáky znalými svých povinností.

2. Útvary musí být schopny v kterémkoliv období zahájit bojovou činnost — tedy jejich příprava nesmí klesnout pod určitý stupeň — nejméně roty, baterie.

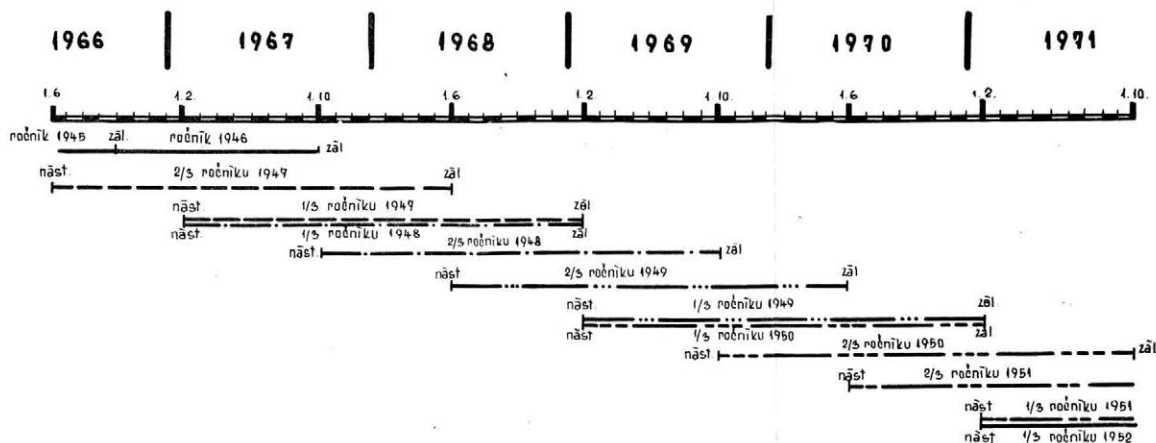
3. Nasazení čím dále složitější a náročnější techniky do jednotek vyžaduje i dlouhodobější a propracovanější a specialnější výcvik její obsluhy.

4. Za předpokládaného okamžitého zahájení bojové činnosti nezbyvá čas na zacvičení záloh nebo doplňků.

5. Vzhledem k prudkému vývoji techni-

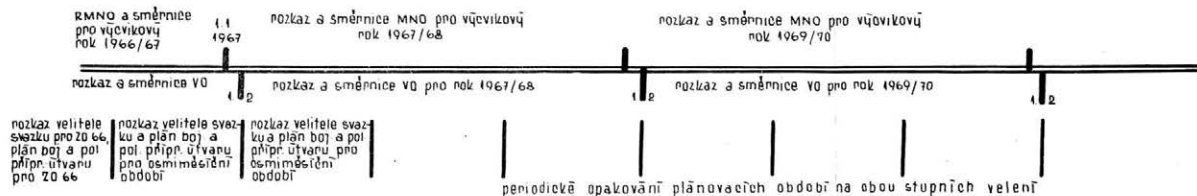
NÁVRH TERMÍNŮ NĀSTUPŮ NOVĀČKŮ

GRAF 1

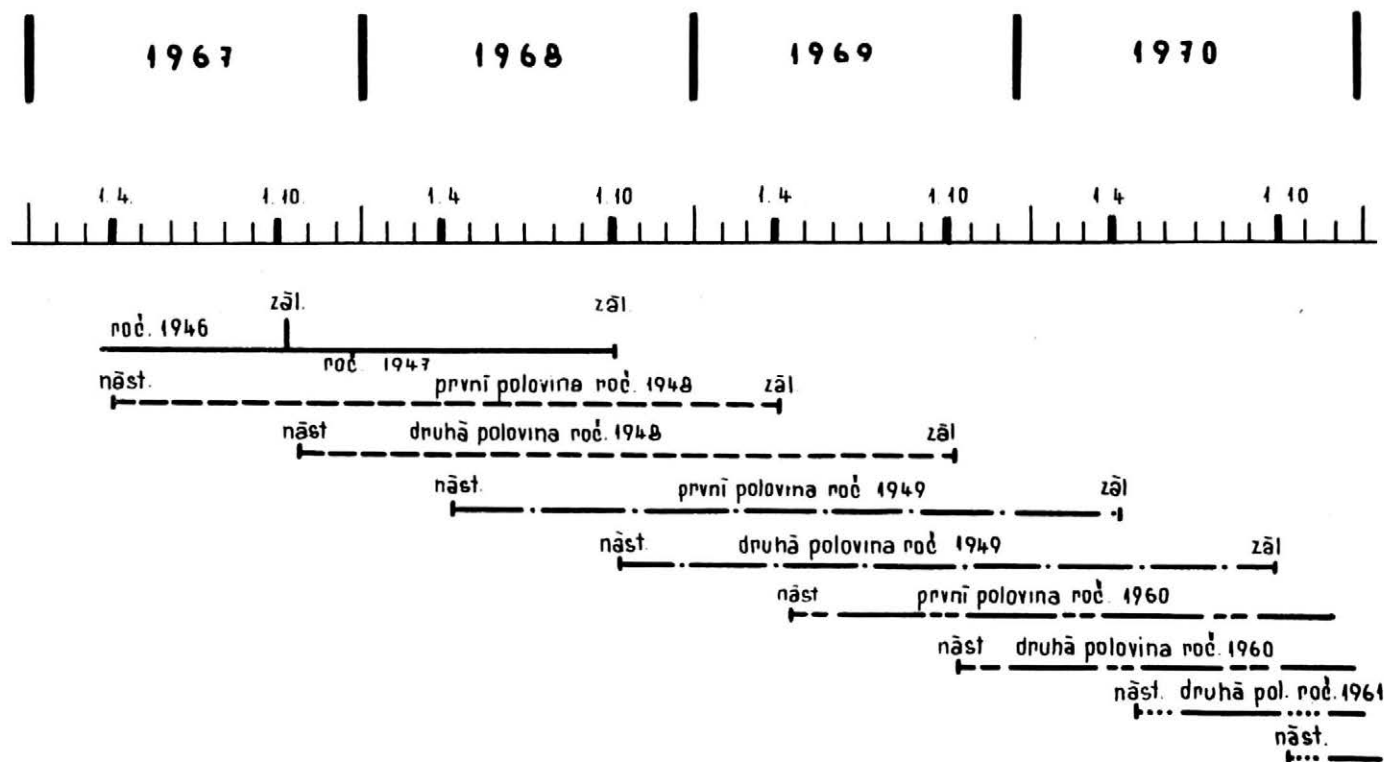

NÁVRH SYSTÉMU PLĀNOVĀNĪ

GRAF 2

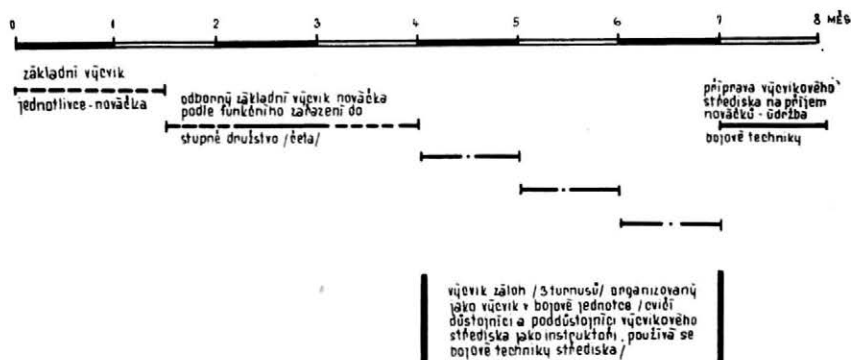

NĀVRH TERMĪNŪ NĀSTUPU NOVĀČKŪ V ŠESTMĒSĪCĪNĪM CYKLU

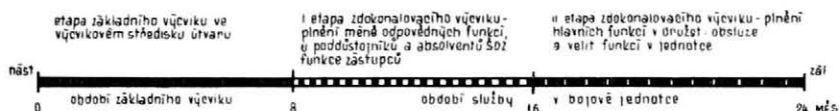
ČINNOST VÝCVIKOVÉHO STŘEDISKA ÚTVARU

GRAF 5

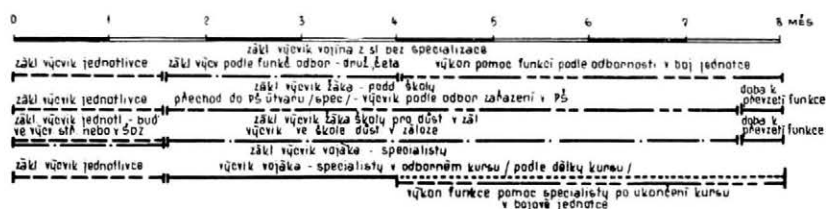
ROZDĚLENÍ DOBY ZÁKLADNÍ SLUŽBY NA JEDNOTLIVÉ ETAPY VÝCVIKU

GRAF 3

ROZDĚLENÍ ETAPY ZÁKLADNÍHO VÝCVIKU

GRAF 4

ky a její složitosti i povolání zálohy potřebují k jejímu opětnému ovládnutí delší období výcviku.

Jak těmto požadavkům odpovídá dnešní stav?

Prudké snížení stavu vycvičených vojáků odchodem jednoho ročníku vede k překotnému, urychlenému výcviku nováčka a začlenění neúplně vycvičeného vojáka do obsluhy i na důležitou funkci.

Překotnost výcviku vede k tomu, že voják se nedokáže asimilovat, že v první etapě dostává „zabrat“. To ve většině případů má vážný negativní psychický vliv na jeho myšlení a celý vztah k vojenské službě vůbec.

S ohledem na tempo výcviku neovládne ani základní povinnosti vojáka a mnohdy ani neovládá své osobní zbraně. Základní návyky a povinnosti výkonu funkce zvládne povšechně a mělce. Tento fakt se projevuje např. u speciálních odborností dělostřelectva tím, že pojednou zpravidla při počátku zimního období prudce klesají hodnoty dosahované při pravidelných kontrolních zaměstnáních. U běžných odborností tento fakt jsme nepozorovali asi proto, že tyto odbornosti ze svých znalostí systematicky neproěřujeme a nesledujeme.

Předčasné začlenění neúplně vycvičeného vojáka do kolektivu bojové osádky vede především k poklesu její bojové připravenosti. Protože neovládá své povinnosti, plní ostatní členové úkoly za něho. To mnohdy vede k vytváření nezdavých vztahů uvnitř kolektivu. Vlastní cvičení tak trvá v podstatě dvojnásob déle.

Příprava jednotek musí proto začínat každoročně těmi nejnižšími stupni — družstvem, obsluhou.

Konečně všimněme si — čím složitější technika je začleněna do jednotek, tím větší procento vojáků je odesláno do speciálních kursů a škol. Zřejmě proto, že není možné cvičit silně specializované funkce u náročných, složitých techniky přímo v bojové jednotce, pod oním tlakem času. V současných podmínkách pak dochází v důsledku toho ke stále stoupajícím požadavkům na stanovení poddůstojnických hodnot pro tyto funkce právě jen proto, že ten, kdo ji zastává, je absolutemem takového kursu či školy.

Ale složitost a náročnost obsluhy dnešních a budoucích zbraní si bude toto specializované školení čím dále více vyžadovat. A za dnešního stavu nelze do nekonečna zvyšovat počet vojáků odesílaných do těchto kursů.

A příprava záloh? To je skutečně velice ožehavá otázka, jejíž rozbor by si vyžádal ne jeden, ale několik článků.

Etapový nástup nováčků umožňuje i etapizaci výcviku. Výcvik může probíhat postupně od ovládnutí základních činností přes postupné začlenění na méně důležité funkce až po funkce v té nebo oné specializaci základní. Pokus o takové etapové dělení je zachycen na **grafu 3**.

Tato etapizace by umožnila vnést do výcviku určitý, stálý a trvalý postup.

Za předpokladu, že výcvik vojáka je v podstatě podle zásad studia práce opakovanou činností, pak je možné za této situace vypracovat dosti přesný, vědecky zdůvodnitelný postup, algoritmus, založený na přesném poznání průběhu tohoto procesu. Tento postup bude přirozeně odlišný u každého druhu zbraně a nejen to, bude asi odlišný i u jednotlivých odborností u téže zbraně.

Celý výcvik by tím přešel do zcela jiné roviny. V jeho základní struktuře by byla vymýcena stále více se prohlubující subjektivita jednotlivých velitelů při jeho organizování.

Stupeň výcviku jednotek by byl v podstatě na stejné úrovni, neboť by probíhal podle stejných cílů a algoritmů.

Toto řešení přinese i podstatné zjednodušení v plánování.

1. Protože se etapy výcviku dělí po dvouletém období a počítá vždy se dvěma celými ročníky, bylo by nejdůležitější na stupni centrálních orgánů přejít na plánování celých dvou let.

2. Proti tomu svazky a útvary by mohly plánovat v osmi- či šestiměsíční periodě, podle etap výcviku (viz graf 2).

3. Vypracovaná algoritmičnost v daných etapách umožňuje výrazně zredukovat počet centrálně stanovených ukazatelů. Plánování centrálních a okruhových stupňů by pak mohlo být plně soustředěno na určení základních koncepcí a směrů na úpravy těch mimořádných činností, které vybočují z mezí daných předem stanoveným algoritmem (tedy z rozsahu regulační soustavy daného stupně).

Tento způsob plánování a řízení odpovídá dnes objektivně vzniklé situaci, v níž nesmírně narostla složitost vztahů a vaze, daná právě složitostí zavedené techniky a tím i způsobů boje i na taktických stupních.

Celý systém tedy ve všech oblastech umožňuje postihnout celou dynamiku činnosti v armádě podstatně víc, než dosud používány.

Celá otázka je podstatně složitější, než abych ji mohl postihnout v jednom článku. Objektivní situace však ukazuje, že je nutné hledat řešení. Uvedl jsem jen základní principy jedné z možných variant.